Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка
Кафедра педагогіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор
НН Інституту педагогіки і психології
_____ С.М. Кондратюк
«28» серпня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПЕДАГОГІКА

Перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань: А Освіта

Спеціальність: А4 Середня освіта (**Географія**)

Освітньо-професійна програма:
Середня освіта (Географія. **Англійська мова**).

Мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією
НН інституту педагогіки і психології
Протокол № 1 від 28.08.26 року
Голова: доктор. пед.. наук,
професор _____ Ю. А. Бондаренко

Суми – 2026

Розробники:

1. Бикова Марія Миколаївна – канд. пед. наук, доцент, кафедри педагогіки.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри педагогіки
Протокол № 1 від серпня 2026 року

Завідувач кафедри
Коваленко Н.В. – доктор пед. наук, професор _____

Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Освітній ступінь</td><td colspan="4">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td colspan="2">Денна форма навчання</td><td colspan="2">Заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Кількість кредитів – 8</td><td rowspan="12">(Вказати освітній ступінь)
Бакалавр</td><td colspan="2">Обов’язкова</td><td colspan="2">Обов’язкова</td></tr>
<tr><td colspan="4">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин - 240</td><td colspan="2">2-й</td><td colspan="2">2-й</td></tr>
<tr><td colspan="4">Семестр</td></tr>
<tr><td>1-й</td><td>2-й</td><td>1-й</td><td>2-й</td></tr>
<tr><td colspan="4">Лекції</td></tr>
<tr><td>26 год.</td><td>20 год.</td><td>6 год.</td><td>4год.</td></tr>
<tr><td colspan="4">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>24 год.</td><td>24 год.</td><td>24 год.</td><td>24</td></tr>
<tr><td colspan="4">Лабораторні</td></tr>
<tr><td colspan="2">год.</td><td colspan="2">год.</td></tr>
<tr><td colspan="4">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>68 год.</td><td>74 год.</td><td>68 год.</td><td>74</td></tr>
<tr><td colspan="4">Консультації:</td></tr>
<tr><td>2 год.</td><td>2 год.</td><td>2</td><td>2</td></tr>
</table>

		Вид контролю: екзамен	Вид контролю: екзамен

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета – сформувати у студентів здатність аналізувати основні категорії виховання, навчання та розвитку, володіти науковими основами організації педагогічної діяльності в основній школі ЗЗСО у контексті Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції Нової української школи, Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», основами управління педагогічними системами, дидактичними основами візуалізації змісту навчання.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовою є міжпредметні зв’язки з наступними ОК із ОПП:

ОК7 – Психологія — формує розуміння закономірностей психічного розвитку та функціонування особистості, її пізнавальних процесів, емоційно-вольової сфери, мотивації, поведінки та міжособистісної взаємодії. Ці знання є основою для розуміння процесів навчання, виховання, розвитку та педагогічної взаємодії.

ОК3 – Інформаційно-комунікаційні технології, що створює технологічну основу для опанування сучасних підходів до організації освітнього процесу. Знання і навички роботи з цифровими технологіями забезпечують можливість використовувати інформаційні ресурси, цифрові освітні платформи та засоби комунікації в навчанні й професійній діяльності педагога.

ОК4 – фізичне виховання, що формує розуміння значення фізичного виховання та розвитку, здоров'я, дисципліни, саморегуляції та організації діяльності людини, забезпечує розуміння морфологічних та фізіологічних

особливостей кожного вікового періоду, що є невід'ємною складовою всебічного розвитку особистості.

ОК9 - Вікова фізіологія та здоров'я дитини — забезпечує знання про анатомо-фізіологічні особливості організму дітей різних вікових періодів, закономірності їхнього фізичного розвитку, працездатність, вікові потреби та умови збереження здоров'я. Це дозволяє враховувати вікові та фізіологічні особливості здобувачів освіти під час організації навчання і виховання.

3. Результати навчання за дисципліною

Знання	ПРЗ 1. Знати психолого-педагогічні засади теорії навчання, концептуальні основи шкільної освіти в галузі географії та англійської мови, цілі і завдання навчання географії та англійської мови в закладах загальної середньої освіти (на рівні основної школи); наукові основи шкільного курсу географії та англійської мови. ПРЗ 8. Знати вікові та індивідуальні особливості учнів, ознаки погіршення їх психоемоційного стану, принципи побудови конструктивної й безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу; вимоги та інструменти забезпечення інклюзивного навчання. ПРЗ 9. Знати основні принципи побудови безпечного освітнього середовища, правила і рекомендації зі здоров'язбереження; закономірності та особливості використання рухової активності для формування здорового способу життя.
Уміння	ПРУ 1. Уміти використовувати власну систему знань щодо психолого-педагогічних особливостей різних груп учнів в ході планування, організації та здійснення навчання географії та англійської мови в закладах загальної середньої освіти (на рівні

	основної школи), зокрема в інклюзивному освітньому середовищі. ПРУ 9. Уміти формувати й підтримувати інтерес учнів, належний рівень їх мотивації до навчання географії та англійської мови в умовах впровадження концепції «Нова українська школа», формувати спільноту учнів, у якій поважають і враховують права кожного. ПРУ 11. Уміти відшуковувати інформацію у різноманітних джерелах, аналізувати, критично оцінювати, систематизувати, узагальнювати; готувати доповіді, презентації, брати участь у дискусії.
Комунікація	ПРК 2. Здатність ефективно комунікувати, використовуючи вербальні та невербальні прийоми впливу на учнів, для досягнення навчальних цілей, організовувати ефективну комунікацію, взаємодію та рефлексію учнів у процесі навчання географії та англійської мови. ПРК 3. Здатність до продуктивного міжособистісного спілкування, ефективної взаємодії в команді у професійному колективі та з представниками інших професійних груп та батьками; здатність займати лідерську позицію в ході співпраці у команді, вести діалог, брати участь у дискусіях щодо вирішення професійних проблем, базуючись на принципах етики вчителя.
Автономія і відповідальність	ПРА 1. Мати сформовану мотивацію до здійснення професійної діяльності, бути готовим сумлінно виконувати професійні обов'язки, дотримуватися принципів етики вчителя та принципів академічної доброчесності. ПРА 2. Бути готовим організовувати освітній процес, ґрунтуючись на основних нормативно-правових актах, санітарно-гігієнічних правилах, правилах і рекомендаціях зі здоров’язбереження молоді; відповідально ставитися до забезпечення охорони життя і здоров'я учнів в освітньому процесі та позаурочній діяльності. ПРА 3. Здатність продовжувати навчання протягом життя зі значним ступенем автономії, планувати процес самонавчання та самовдосконалення в контексті неперервної фахової підготовки, використовуючи способи збереження як

	фізичного так і психічного здоров’я, запобігаючи професійному вигоранню.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	Вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює власні думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання, самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань, може аргументовано обирати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної творчої діяльності, вільно використовує знання для використання творчих завдань.
82 – 89	Вільно володіє навчальним матеріалом. Застосовує знання на практиці, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні знання на практиці. За зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою, має стійкі навички виконання педагогічних завдань.
74 – 81	Вільно володіє навчальним матеріалом. Застосовує знання на практиці, але узагальнює і систематизує навчальну інформацію не в повній мірі, допускає огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні знань на практиці.
64 – 73	Володіє навчальним матеріалом, знає основні поняття навчального матеріалу, виконує поставлені завдання на

	репродуктивному рівні, має недостатньо стійкі навички виконання практичних завдань.
60 – 63	Володіє навчальним матеріалом поверхнево, фрагментарно, відтворює певну частину навчального матеріалу на рівні запам’ятовування, знає основні поняття навчального матеріалу. Має елементарні, нестійкі навички виконання завдання.
35 – 59	Має фрагментарні знання при незначному загальному обсязі навчального матеріалу, відсутні сформовані вміння та навички, допускає суттєві помилки під час відповіді. Планує та виконує частину завдання за допомогою викладача.
1 – 34	Студент не володіє навчальним матеріалом. Виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача.

Розподіл балів ДФН (1 семестр + 2 семестр)

Поточний контроль														
РОЗДІЛ 1						РОЗДІЛ 2								
Т 1.1	Т 1.1	Т 1.1	Т 1.1	Т 1.1		Т 2.1	Т 2.1	Т 2.1	Т 2.1	Т 2.1	Т 2.1	Т 2.1		Разом
2	2	2	2	2		2	2	2	2	2	2	2		30
Самостійна робота														
					3								3	

Поточний контроль	ІНДЗ	Разом	Екз	Загаль

															на
РОЗДІЛ 3							РОЗДІЛ 4								
Т 3.1	Т 3.2	Т 3.3	Т 3.4	Т 3.5	Т 3.6	Т 3.7	Т 4.1	Т 4.2	Т 4.3	Т 4.4	Т 4.5				
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	15	75	25	100
Самостійна робота															
						3					3				

Т 1.1, Т 1.2 ... Т 2.4 – теми розділів

Розподіл балів ЗФН (1 семестр + 2 семестр)

Поточний контроль														
РОЗДІЛ 1						РОЗДІЛ 2								
Т 1.1	Т 1.1	Т 1.1	Т 1.1	Т 1.1		Т 2.1	Т 2.1	Т 2.1	Т 2.1	Т 2.1	Т 2.1	Т 2.1		Разом
2	2	2	2	2		2	2	2	2	2	2	2		24
Самостійна робота														
					3								3	6

Поточний контроль												ІН ДЗ	Разом	Екз	Загальна
РОЗДІЛ 3							РОЗДІЛ 4								
Т 3.1	Т 3.2	Т 3.3	Т 3.4	Т 3.5	Т 3.6	Т 3.7	Т 4.1	Т 4.2	Т 4.3	Т 4.4	Т 4.5				

2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	15	75	25	100
Самостійна робота															
						3					3				

Т 1.1, Т 1.2 ... Т 2.4 – теми розділів

Передбачена можливість перезарахування балів за результатами **неформальної та / або інформальної** фахової активності, що за тематикою, обсягом і змістом відповідають обов'язковим навчальним дисциплінам. До неформальної освіти належать:

- сертифікована участь у конкурсах студентських робіт, олімпіадах,
- сертифікована участь у конференціях,
- сертифікована участь у майстер-класах, короткотермінових курсах,
- написання статей тощо,

що за тематикою, обсягом і змістом відповідають певній навчальній дисципліні.

Перезарахування балів у СумДПУ відбувається у три етапи:

- подання декану/директору відповідного факультету/інституту пакету документів (заява; ксерокопії документів, що засвідчують участь у заході неформальної освіти – свідоцтва, сертифікати, дипломи тощо, які підтверджують вміння, отримані під час навчання; опис заходу неформальної освіти – інформаційний лист, програма, запрошення; опис змісту результатів освіти) – до закінчення вивчення навчальної дисципліни;
- робота фахової комісії з перезарахування результатів неформальної та / або інформальної фахової активності претендента;
- підсумкова оцінка-висновок фахової комісії про повне або часткове зарахування результатів навчання, отриманих у неформальній та / або інформальній освіті відповідно до навчальної дисципліни згідно заяви претендента.

Детальні умови перезарахування балів у СумДПУ див. у «Положенні про порядок визнання навчання у неформальній та / або інформальній освіті» (протокол № 10 від 27.04.2020 р.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	**A**	**відмінно**
82 - 89	**B**	**добре**
74 - 81	**C**	
64 - 73	**D**	**задовільно**
60 - 63	**E**	
35-59	**FX**	**незадовільно з можливістю повторного складання**
1 - 34	**F**	**незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни**

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами діагностики є:

- усне опитування;
- письмове опитування;
- тестування;
- екзамен;
- залік;
- навчальний освітній проєкт;
- педагогічні задачі та ситуації;
- практичні завдання;
- індивідуальні завдання;
- підготовка рефератів та презентацій;
- виконання самостійної роботи;

- аналіз педагогічних ситуацій (кейсів);
- портфоліо студента;
- контрольні роботи;
- участь у семінарах і дискусіях.

6. Методи навчання:

проблемно-пошукові, дослідницькі, проєктні, інтерактивні (вебінари, тренінги, презентації, дистанційні освітні технології), самонавчання, практичні методи навчання (вправи, практичні, роботи).

6. Програма навчальної дисципліни

Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Загальні основи педагогіки

Тема 1. Педагогіка в системі наук про людину.

Предмет, завдання та основні категорії педагогіки. Виникнення та розвиток педагогічної науки. Педагогіка як наука про виховання, навчання та розвиток особистості. Структура педагогічної науки та її основні галузі. Зв'язок педагогіки з філософією, психологією, соціологією, історією, культурологією та іншими науками про людину. Міждисциплінарний характер сучасної педагогіки. Основні поняття педагогіки: виховання, освіта, навчання, розвиток, формування особистості, педагогічний процес. Роль педагогічних знань у професійній діяльності майбутнього фахівця.

Тема 2. Методологія і методи науково-педагогічного дослідження.

Поняття методології педагогіки та її рівні. Методологічні підходи до вивчення педагогічних явищ і процесів. Принципи науково-педагогічного дослідження. Поняття, структура та етапи педагогічного дослідження. Методи науково-педагогічного дослідження: теоретичні, емпіричні та методи математичної статистики. Спостереження, бесіда, анкетування, інтерв'ю, педагогічний експеримент, вивчення продуктів діяльності та педагогічної документації. Вимоги до організації та проведення педагогічного дослідження. Академічна доброчесність у науково-педагогічній діяльності.

Тема 3. Розвиток, соціалізація і виховання особистості.

Поняття особистості та основні чинники її розвитку. Біологічне і соціальне в розвитку особистості. Розвиток як процес кількісних і якісних змін особистості. Вікові та індивідуальні особливості розвитку людини. Поняття соціалізації, її етапи та механізми. Основні агенти соціалізації особистості. Вплив сім'ї, закладів освіти, однолітків, соціального середовища та засобів масової інформації на формування особистості. Виховання як цілеспрямований процес формування особистості. Взаємозв'язок розвитку, соціалізації та виховання.

Тема 4. Педагогічний процес як система і цілісне явище. Закономірності і принципи педагогічного процесу.

Поняття педагогічного процесу, його сутність та структура. Основні компоненти педагогічного процесу: цільовий, змістовий, операційно-діяльнісний, мотиваційний, контрольно-регулювальний та результативний. Суб'єкти педагогічного процесу та характер їхньої взаємодії. Єдність навчання, виховання та розвитку особистості. Функції педагогічного процесу. Закономірності педагогічного процесу. Принципи організації та здійснення педагогічного процесу: цілеспрямованості, систематичності й послідовності, доступності, наочності, свідомості й активності, зв'язку теорії з практикою, індивідуалізації та диференціації. Педагогічна взаємодія як основа цілісного педагогічного процесу.

Тема 5. Нормативно-правові засади реформування сучасної системи освіти в Україні.

Сучасна система освіти України та основні напрями її реформування. Державна політика у сфері освіти. Основні нормативно-правові документи, що регулюють функціонування системи освіти України. Законодавчі засади реалізації права громадян на освіту. Принципи державної політики у сфері освіти. Структура системи освіти України. Рівні освіти та види освітньої діяльності. Сучасні тенденції розвитку української освіти: компетентнісний підхід, студентоцентроване навчання, цифровізація освіти, академічна доброчесність, інклюзивна освіта та забезпечення якості освіти. Роль педагога в умовах реформування системи освіти.

Розділ 2. Теорія освіти і навчання (дидактика)

Тема 1. Актуальні завдання сучасної дидактики. Навчання в цілісному педагогічному процесі.

Дидактика як галузь педагогіки, її предмет, завдання та основні категорії. Сучасні проблеми та актуальні завдання дидактики. Сутність процесу навчання, його структура, функції та рушійні сили. Навчання як складова цілісного педагогічного процесу. Взаємозв'язок навчання, виховання та розвитку особистості. Суб'єкти процесу навчання та характер їхньої взаємодії. Діяльність педагога й здобувача освіти в процесі навчання. Основні етапи засвоєння знань, умінь і навичок. Мотивація навчальної діяльності та умови її ефективності.

Тема 2. Зміст освіти як фундамент базової культури особистості.

Поняття змісту освіти та його сутність. Зміст освіти як система знань, умінь, навичок, способів діяльності, досвіду творчої діяльності та ціннісного ставлення до світу. Основні компоненти змісту освіти. Принципи та критерії відбору змісту освіти. Державні стандарти освіти як основа визначення змісту освіти. Освітні та навчальні програми. Підручники, навчальні посібники та інші засоби інформаційного забезпечення освітнього процесу. Компетентнісний підхід до формування змісту освіти. Зміст освіти як основа формування базової культури та ключових компетентностей особистості.

Тема 3. Методи та засоби навчання.

Поняття методів навчання та їх функції. Класифікації методів навчання. Словесні, наочні та практичні методи навчання. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Методи стимулювання і мотивації навчання. Методи контролю та самоконтролю результатів навчання. Активні та інтерактивні методи навчання. Проблемне навчання, дискусія, мозковий штурм, робота в групах, навчальні ігри, кейс-метод. Поняття засобів навчання та їх класифікація. Дидактичні матеріали, технічні та цифрові засоби навчання. Вибір і педагогічно доцільне поєднання методів і засобів навчання.

Тема 4. Сучасні технології навчання. Технології візуалізації змісту навчання.

Поняття педагогічної та освітньої технології. Структура і основні характеристики технології навчання. Сучасні освітні технології та умови їх ефективного застосування. Особистісно орієнтоване, компетентнісне, проблемне, проєктне, модульне та змішане навчання. Інтерактивні та цифрові

технології навчання. Дистанційне та онлайн-навчання. Технології візуалізації навчальної інформації. Принципи та прийоми візуалізації змісту навчання. Схеми, таблиці, діаграми, інтелект-карти, інфографіка, концептуальні карти та інші засоби візуального представлення інформації. Цифрові інструменти візуалізації навчального матеріалу. Педагогічні умови ефективного використання сучасних технологій навчання.

Тема 5. Форми організації навчання.

Поняття форм організації навчання. Історичний розвиток організаційних форм навчання. Класно-урочна система навчання та її характеристика. Індивідуальні, групові та фронтальні форми організації навчальної діяльності. Основні форми організації навчання у закладах освіти: лекція, семінар, практичне та лабораторне заняття, консультація, самостійна робота. Екскурсія, навчальна практика та інші форми організації освітньої діяльності. Традиційні та інноваційні форми навчання. Вибір форм організації навчання відповідно до мети, змісту, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

Тема 6. Урок як основна форма організації навчання.

Урок як основна форма організації навчання. Сутність, функції та структура уроку. Типи та види уроків. Основні етапи уроку та їх дидактичне призначення. Вимоги до сучасного уроку. Планування та підготовка педагога до уроку. Визначення мети, завдань, змісту, методів, засобів і форм навчання. Організація навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти на уроці. Диференціація та індивідуалізація навчання. Використання інтерактивних і цифрових технологій на уроці. Рефлексія та оцінювання результатів навчальної діяльності. Аналіз та самоаналіз уроку.

Тема 7. Педагогічна діагностика результатів навчально-пізнавальної діяльності.

Поняття педагогічної діагностики, її мета, завдання та функції. Діагностика як складова управління якістю освітнього процесу. Об’єкти та критерії педагогічної діагностики. Види, форми та методи контролю результатів навчання. Поточний, тематичний, семестровий та підсумковий контроль. Усне, письмове, тестове та практичне оцінювання. Тести як засіб педагогічної діагностики. Критерії, показники та рівні навчальних досягнень. Оцінювання, самооцінювання та взаємооцінювання. Формувальне оцінювання та його роль у забезпеченні навчального поступу здобувачів освіти. Принципи об’єктивності, систематичності, прозорості та академічної доброчесності під час оцінювання. Аналіз результатів навчання та використання їх для коригування освітнього процесу.

Розділ 3. Теорія виховання

Тема 1. Виховання в цілісному педагогічному процесі. Зміст виховання. Основні напрями виховання.

Сутність виховання як складової цілісного педагогічного процесу. Особливості, мета та завдання виховання. Закономірності та принципи виховання. Взаємозв’язок виховання, навчання, розвитку та соціалізації

особистості. Зміст виховання та його основні компоненти. Ціннісні орієнтації як основа змісту виховання. Сучасні підходи до організації виховного процесу. Суб'єкти виховання та педагогічна взаємодія. Основні напрями виховання особистості.

Тема 2. Основні напрями виховання.

Мета, завдання та зміст основних напрямів виховання. Розумове виховання та формування пізнавальної культури особистості. Моральне виховання та формування моральних цінностей і норм поведінки. Громадянське та національно-патріотичне виховання. Правове виховання та формування правової культури. Трудове виховання та професійне самовизначення особистості. Екологічне виховання. Естетичне виховання та формування естетичної культури. Фізичне виховання та формування культури здоров'я. Статеве виховання та культура міжособистісних взаємин. Взаємозв'язок основних напрямів виховання у формуванні всебічно розвиненої особистості.

Тема 3. Загальні методи виховання.

Поняття методів, прийомів і засобів виховання. Класифікація методів виховання. Методи формування свідомості особистості: переконання, бесіда, роз'яснення, диспут, приклад. Методи організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки: педагогічна вимога, привчання, вправляння, доручення, створення виховних ситуацій. Методи стимулювання діяльності та поведінки: заохочення, покарання, змагання. Методи самовиховання. Умови ефективного застосування методів виховання. Індивідуальний підхід у виборі методів виховного впливу. Етичні вимоги до використання методів виховання.

Тема 4. Організаційні форми виховної роботи.

Поняття форм організації виховної роботи та їх класифікація. Індивідуальні, групові та масові форми виховної роботи. Виховна година, бесіда, диспут, дискусія, тренінг, конференція, екскурсія, тематичний захід, конкурс, змагання, волонтерська та соціально значуща діяльність. Учнівське самоврядування як форма організації виховної діяльності. Проєктна діяльність у виховному процесі. Вибір форм виховної роботи відповідно до мети, змісту, віку та індивідуальних особливостей здобувачів освіти. Планування та оцінювання ефективності виховних заходів.

Тема 5. Педагогічні основи розвитку виховного потенціалу колективу.

Поняття колективу та його роль у розвитку особистості. Основні ознаки та функції учнівського колективу. Стадії розвитку колективу. Структура колективу та міжособистісні взаємини його членів. Педагогічне керівництво колективом. Формування традицій, норм і цінностей колективу. Учнівське самоврядування та його роль у розвитку активності й відповідальності здобувачів освіти. Виховний потенціал колективної діяльності. Педагогічні умови створення сприятливого психологічного клімату. Попередження та конструктивне розв'язання конфліктів у колективі.

Тема 6. Педагогічні основи діяльності класного керівника. Педагогічне керівництво самовихованням учнівської молоді.

Функції, права та обов'язки класного керівника. Основні напрями діяльності класного керівника. Планування та організація виховної роботи з учнівським колективом. Вивчення особистості учня та класного колективу. Взаємодія класного керівника з педагогами, батьками та соціальними партнерами. Педагогічний супровід індивідуального розвитку учнів. Поняття самовиховання, його мета, завдання та етапи. Мотиви та умови самовиховання. Методи самовиховання: самоспостереження, самоаналіз, самоконтроль, самонаказ, самопереконання, самозаохочення. Педагогічне керівництво процесом самовиховання учнівської молоді.

Тема 7. Виховна робота з педагогічно занедбаними дітьми.

Поняття педагогічної занедбаності, її ознаки та причини. Соціальні, психологічні та педагогічні чинники виникнення педагогічної занедбаності. Особливості поведінки та розвитку педагогічно занедбаних дітей. Діагностика причин і проявів педагогічної занедбаності. Індивідуальний підхід у виховній роботі. Педагогічна підтримка та соціально-педагогічний супровід. Методи корекції поведінки та формування позитивної мотивації. Взаємодія закладу освіти, сім'ї та інших соціальних інституцій у подоланні педагогічної занедбаності. Профілактика девіантної поведінки та соціальної дезадаптації.

Розділ 4. Управління освітніми системами

Тема 1. Організаційні основи управління вітчизняною школою. Методична робота в школі.

Поняття управління освітою та його основні функції. Принципи управління закладом загальної середньої освіти. Система управління сучасним закладом освіти. Організаційна структура управління школою та повноваження її учасників. Діяльність керівника закладу освіти. Планування, організація, контроль і регулювання освітнього процесу. Педагогічна рада та інші органи громадського і колегіального управління. Внутрішня система забезпечення якості освіти. Методична робота в закладі освіти: мета, завдання, форми та зміст. Професійний розвиток педагогічних працівників. Самоосвіта та професійне вдосконалення педагога.

Тема 2. Поняття про педагогічні інновації і передовий педагогічний досвід.

Поняття педагогічної інновації та інноваційного освітнього процесу. Інноваційна діяльність педагога та закладу освіти. Класифікація педагогічних інновацій. Нововведення, інноваційні педагогічні технології та методики. Поняття передового педагогічного досвіду, його ознаки та види. Вивчення, узагальнення, поширення та впровадження передового педагогічного досвіду. Умови ефективного впровадження педагогічних інновацій. Інноваційна культура педагога. Професійна готовність педагогічних працівників до інноваційної діяльності. Ризики та бар'єри впровадження інновацій в освітньому середовищі.

Тема 3. Реформування загальної середньої освіти в світлі концепції «Нова українська школа».

Концептуальні засади реформування загальної середньої освіти. Мета та основні принципи «Нової української школи». Компетентнісний та особистісно орієнтований підходи до організації освітнього процесу. Ключові компетентності та наскрізні вміння здобувачів освіти. Педагогіка партнерства. Дитиноцентризм та орієнтація на потреби здобувача освіти. Роль учителя в умовах Нової української школи. Сучасне освітнє середовище та його організація. Інтегроване навчання, діяльнісний підхід і формувальне оцінювання. Інклюзивність та безпечність освітнього середовища. Академічна доброчесність. Цифровізація освітнього процесу. Основні результати та актуальні виклики реформування загальної середньої освіти.

Тема 4. Оптимізаційний потенціал технологізації в освіті.

Поняття технологізації освітнього процесу. Педагогічні технології як засіб підвищення ефективності та якості освіти. Структура, характеристики та критерії вибору освітніх технологій. Оптимізація освітнього процесу та принципи її здійснення. Цифрові, інформаційно-комунікаційні, інтерактивні та дистанційні технології в освіті. Технології змішаного, проєктного, проблемного та перевернутого навчання. Автоматизація окремих процесів навчання, контролю та оцінювання. Персоналізація освітнього процесу та використання цифрових ресурсів. Переваги й обмеження технологізації освіти. Педагогічна доцільність використання технологій. Умови ефективної інтеграції сучасних освітніх технологій у професійну діяльність педагога.

7. Структура навчальної дисципліни ДФН

Зміст модуля	Лекції (год.)	Семінар. заняття (год.)	Самост. робота студентів (год.)	Індивід. робота студен	Всього
1	2	3	4	5	6
Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ					
1. Педагогіка в системі наук про людину	2	2			4
2. Методологія і методи науково-педагогічного дослідження	2	2	4		8
3. Розвиток, соціалізація і виховання особистості	2	2			4
4. Педагогічний процес як система і цілісне явище. Закономірності і принципи педагогічного процесу	2	2	4		8
5. Нормативно-правові засади реформування сучасної системи освіти в Україні	2	2	6		10
Розділ ІІ. ТЕОРІЯ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ					
1. Актуальні завдання сучасної дидактики. Навчання в цілісному педагогічному процесі	2	2	4		5
2. Зміст освіти як фундамент базової культури особистості	2	2			3
3. Методи та засоби навчання	2	2	4		8
4. Сучасні технології навчання. Технології візуалізації змісту	2	2	4		8
5. Форми організації навчання	2	2	4		8
6. Урок як основна форма організації навчання	2	2	2		6
7. Педагогічна діагностика результатів навчально-пізнавальної	2	2	4		6
Розділ ІІІ. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ					
1. Виховання в цілісному педагогічному процесі. Зміст виховання	2	2			3

2. Основні напрями виховання	2	2	4		5
3. Загальні методи виховання	2	2	4		8
4. Організаційні форми виховної роботи	2	2	4		8
5.Педагогічні основи розвитку виховного потенціалу колективу	2	2	4		8
6. Педагогічні основи діяльності класного Керівника. Педагогічне керівництво самовихованням учнівської	2	2			4
7. Виховна робота з педагогічно занедбаними дітьми	2	2	4		7
Розділ IV. УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМИ СИСТЕМАМИ					
1. Організаційні основи управління вітчизняною школою. Методична робота в школі	2	2	4		8
2. Поняття про педагогічні інновації і передовий педагогічний досвід.	2	2	4		8
3. Реформування загальної середньої освіти в світлі концепції «Нова українська школа».	2	2	4		6
4. Оптимізаційний потенціал технологізації в освіті.	2	2	6		8
5. Підсумкове заняття		2			
ВСЬОГО	**46**	**48**	**142**		

Структура навчальної дисципліни ЗФН

Зміст модуля	Лекції (год.)	Семінар. заняття (год.)	Самост. робота студентів (год.)	Індивід. робота студен	Всього
1	2	3	4	5	6
Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ					
1. Педагогіка в системі наук про людину		2	5		
2. Методологія і методи науково-педагогічного дослідження		2	5		
3. Розвиток, соціалізація і виховання особистості		2	5		
4. Педагогічний процес як система і цілісне явище. Закономірності і принципи педагогічного процесу		2	5		
5. Нормативно-правові засади реформування сучасної системи освіти в Україні	2	2	7		
	2	10	27		
Розділ ІІ. ТЕОРІЯ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ					
1. Актуальні завдання сучасної дидактики. Навчання в цілісному педагогічному процесі		2	5		
2. Зміст освіти як фундамент базової культури особистості		2	5		
3. Методи та засоби навчання	2	2	7		
4. Сучасні технології навчання. Технології візуалізації змісту		2	7		
5. Форми організації навчання	2	2	6		
6. Урок як основна форма організації навчання		2	5		
7. Педагогічна діагностика результатів навчально-пізнавальної		2	5		
	4	14	41		
Розділ ІІІ. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ					
1. Виховання в цілісному педагогічному процесі. Зміст виховання		2	6		

2. Основні напрями виховання	2	4	12		
3. Загальні методи виховання		2	6		
4. Організаційні форми виховної роботи	2	2	8		
5.Педагогічні основи розвитку виховного потенціалу колективу		2	6		
6. Педагогічні основи діяльності класного Керівника. Педагогічне керівництво самовихованням учнівської		2	6		
7. Виховна робота з педагогічно занедбаними дітьми		2	6		
	4				
Розділ IV. УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМИ СИСТЕМАМИ					
1. Організаційні основи управління вітчизняною школою. Методична робота в школі		2	6		
2. Поняття про педагогічні інновації і передовий педагогічний досвід.		2	6		
3. Реформування загальної середньої освіти в світлі концепції «Нова українська школа».		2	6		
6. Оптимізаційний потенціал технологізації в освіті.		2	6		
7. Підсумкове заняття					
ВСЬОГО	**10**	**24**	**74**		

8. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
	Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ	ДФН	ЗФН
1	Педагогіка в системі наук про людину	2	2
2	Методологія і методи науково-педагогічного дослідження	2	2
3	Розвиток, соціалізація і виховання особистості	2	2
4	Педагогічний процес як система і цілісне явище. Закономірності і принципи педагогічного процесу	2	2
5	Нормативно-правові засади реформування сучасної системи освіти в Україні.	2	2
	Розділ ІІ. ТЕОРІЯ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ		
1	Актуальні завдання сучасної дидактики. Навчання в цілісному педагогічному процесі.	2	2
2	Зміст освіти як фундамент базової культури особистості	2	2
3	Методи та засоби навчання	2	2
4	Сучасні технології навчання. Технології візуалізації змісту навчання.	2	2
5	Форми організації навчання	2	2
6	Урок як основна форма організації навчання	2	2
7	Педагогічна діагностика результатів навчально-пізнавальної діяльності.	2	2
	Розділ ІІІ. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ		
1	Виховання в цілісному педагогічному процесі. Зміст виховання	2	2
2	Основні напрями виховання	4	4
3	Загальні методи виховання	2	2
4	Організаційні форми виховної роботи	2	2
5	Педагогічні основи розвитку виховного потенціалу колективу	2	2
6	Педагогічні основи діяльності класного керівника	2	2

7	Педагогічне керівництво самовихованням учнівської молоді	2	2
8	Місце і роль сім'ї у вихованні. Суспільні інститути виховання	2	2
9	Виховна робота з педагогічно занедбаними дітьми	2	2
	Розділ IV. УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМИ СИСТЕМАМИ		
1	Організаційні основи управління вітчизняною школою. Методична робота в школі	2	2
2	Поняття про педагогічні інновації і передовий педагогічний досвід.	2	2
3	Реформування загальної середньої освіти в світлі концепції «Нова українська школа».	2	2
4	Оптимізаційний потенціал технологізації в освіті.	2	2
	Разом	**48**	**48**

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Сікорський П.І. Нова педагогіка. Львівська політехніка. 2021. 540с.
2. Пихтіна Н. Основи педагогічної техніки. Навчальний посібник. Вид-во: центр учбової літератури. 2023. 316 с.
3. Козловський Ю. М., Дольнікова Ст. Л. Педагогіка. Львовська політехніка. 2018.
4. Нагачевська З.І. Педагогіка : навч.-метод. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (спеціалізація історія). Івано-Франківськ: НАІР, 2020. 144 с.
5. Анєнкова І. П., Байдан М. А., Горчакова О. А., Руссол В. М. Педагогіка. Навчальний посібник / І. П. Анєнкова, М. А. Байдан, О. А. Горчакова, В. М. Руссол : – Львів : "Новий Світ2000", 2020. – 567 [1] с.
6. Загальні основи педагогіки : навч. посіб. для здоб. вищої освіти за освітнім ступенем «Бакалавр» спец. 013 «Початкова освіта» / Л. В. ЗадорожнаКнягницька, І. Б. Тимофєєва. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. – 192 с.
7. Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І., Вовк Л.П. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. –2-ге вид., випр. – К.: Знання–Прес, 2006. – 423 с.
8. Артемова Л.В. Історія педагогіки України. – К.: Либідь, 2006. – 424 с.
9. Бондар В. Дидактика. – К.: Либідь, 2005. – 264 с.
10. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.: Академія, 2001. – 576 с.
11. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
12. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 2-ге вид. доповн. .К.: Академвидав. 2012.
13. Кривонос О.Б. Практикум з педагогіки: навчальний посібник / О.Б. Кривонос. – Суми: ФОП Цьома С.П., 2018. – 174 с.
14. Кузьминський А.І, Омеляненко В.Л. Педагогіка. – К.: Знання–Прес, 2003. – 418 с.
15. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка родинного виховання : навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 324 с.
16. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка у запитаннях і відповідях : навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 311 с.
17. Левківський М.В. Історія педагогіки. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 360 с.
18. Лозова В.І., Троцко Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання. – Харків: ОВС, 2002. – 400 с.
19. Любар О.О. та ін. Історія української школи і педагогіки.–К. : Знання, 2006 . – 447 с.
20. Медвідь Л.А.Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні. – К. : Вікар, 2003. – 335 с.
21. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. –К.: Гранмна, 1999. – 350 с.
22. Настільна книга класного керівника: Навч.-метод. посібник. Схвалено МОН / Кузьмінський А.І., Омельяненко С.В. – К., 2012. – 262 с.

23. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с.
24. Новий освітній простір: Інформаційний посібник, 2019 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.minregion.gov. ua/wp-content/uploads/2019/04/NOP_Motivuyuchiy-prostir.pdf?f bclid=IwAR1wgpWNjVUhfE6uJH0abN7iFcWAxQAWMTnMoGjlep bBQUXX47kRw__Z8Qc
25. Омельяненко С.В. Педагогіка: Тестові завдання : навч. посіб. – К. : Знання, 2008. – 391с.
26. Омеляненко, В. Л. Педагогіка: завдання і ситуації : практикум / В.Л. Омеляненко, А.І. Кузьмінський, Л.П. Вовк. - К. : Знання-Прес, 2006. - 423 с.
27. Омеляненко, В. Л. Теорія і методика виховання : навч. посібник / В.Л. Омеляненко, А.І. Кузьмінський. - К. : Знання, 2008. - 415 с.
28. Основи науково-педагогічних досліджень: навчальний посібник / І. П. Аносов, М. В. Елькін, М.М. Головкова, А. А. Коробченко. – Мелітополь : ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2015.
29. Педагогіка в запитаннях і відповідях: Навч. посіб. / Л.В. Кондрашова, О.А. Пермяков, Н.І. Зеленкова, Г.Ю. Лаврешина. – К.: Знання, 2006. – 252 с.
30. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко – 2-ге вид., стер. – К.: Знання–Прес, 2006. – 700 с.
31. Пермяков О.А., Морозов В.В. Педагогіка. – К.: Знання, 2006. – 171 с.
32. Сбруєва А.А. Порівняльна педагогіка. – Суми: Університетська книга, 2005. – 320 с.
33. Сидоренко В.К., Дмитренко П.В. Основи педагогічних досліджень. – К. : Зеніта, 2000. – 259 с.
34. Стельмахович В.Г. Українська народна педагогіка.–К.,1997. – 312 с.
35. Сучасні шкільні технології. У 2–х частинах. Частина 1 / Упорядники І. Рожнятовська, В. Зоц. – К.: Редакція загальнопедагогічних газет, 2004. – 128 с.
36. Виховання особистості в умовах змін. 2025. https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/17127
37. Педагогіка (Теорія виховання). 2025. https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/17129

Додаткові:

1. Андрощук І. М. Теоретико-методологічні основи організації змішаного навчання у закладі загальної середньої освіти [Електронний ресурс] / І. М. Андрощук, О. В. Віролайнен // Вісник післядипломної освіти. Серія : Педагогічні науки. - 2021. - Вип. 15. - С. 10-24. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpopn_2021_15_4
2. Волинець Т. Методичні засади реалізації принципу наступності в навчанні

фізики в закладах середньої освіти ІІ ступеня [Електронний ресурс] / Т. Волинець // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер. : Педагогічні науки. - 2021. - Вип. 1. - С. 153-158. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdpu_2021_1_18
3. Гришина Т.В. Освітня технологія як об'єкт методичної роботи. – Харків: Основа. – 2003. – 96 с.
4. Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи. Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва : навч.-метод. посіб. / Упоряд.: Воротникова І.П,. Чайковська Н.В. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020..
5. Дистанційне та змішане навчання в школі. Путівник / Упоряд. Воротникова І.П. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020.
6. Дінтерсміт Т., Вагнер Т. Мистецтво навчати. Як підготувати дитину до реального життя. К.: Наш формат, 2017.
7. Кремень, В. Г. (Ред.). Національний освітній глосарій: вища освіта. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014.
8. Кривонос О.Б. Підготовка студентів до семінарських занять: навчально-методичний посібник / О.Б. Кривонос. – Цьома С.П., 2018. - 60 с.
9. Мармаза О. І. Інноваційний менеджмент– Х.: ТОВ «Планета-принт», 2016.
10. Медвідь Л.А.Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні. – К. : Вікар, 2003. – 335 с.
11. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017.
12. Новий освітній простір: Інформаційний посібник, 2019: [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.minregion.gov. ua/wp-content/uploads/2019/04/NOP_Motivuyuchiy-prostir.pdf?f bclid=IwAR1wgpWNjVUhfE6uJH0abN7iFcWAxQAWMTnMoGjlep bBQUXX47kRw__Z8Qc.
13. Організація дистанційного навчання в школі методичні рекомендації https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf
14. Остапчук Н. Використання GOOGLE CLASSROOM для організації уроків інформатики: структура віртуального класу [Електронний ресурс] / Н. Остапчук, Н. Полюхович // Нова педагогічна думка. - 2020. - № 1. - С. 27-32. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2020_1_7
15. Остапчук Н. Структура сучасного компетентнісного уроку "Я досліджую світ" інформатичної освітньої галузі [Електронний ресурс] / Н. Остапчук, Л. Мельничук // Нова педагогічна думка. - 2021. - № 2. - С. 48-54. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2021_2_11
16. Основи педагогічної ергономіки : навчальний посібник / Н.Д. Карапузова, Є.А. Зімниця, В.М. Помогайбо. – Київ :Академвидав, 2012. – 192 с. – (Серія "Альма-матер").
17. Стрілецька Н. М. Використання прийомів (технік) формувального оцінювання на уроках інформатики у початковій школі [Електронний ресурс] / Н. М. Стрілецька, О. С. Смаглюк // Молодий вчений. - 2020. - № 6(2). - С. 355-363. - Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2020_6(2)__38
18. Хриков Є.М. Управління навчальним закладом: Навч. посіб. К.: Знання, 2016.
19. Черненко В. П. Розвиток творчих здібностей на уроках інформатики за допомогою ТРВЗ-технології [Електронний ресурс] / В. П. Черненко, І. І. Киба // Фізико-математична освіта. - 2020. - Вип. 3(2). - С. 101-107. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/fmo_2020_3(2)__19

Інформаційні ресурси

1. Академія педагогічних наук України - http://www.apsu.org.ua
2. Український центр оцінювання якості освіти. – www.testportal.gov.ua
3. Освітній портал "Освіта.UA". – http://osvita.ua
   Освітянська мережа України. – www.ednu.kiev.ua
4. Виховна робота в школі. – http://www.library.kherson.ua/teach/scool_07.htm
5. Відкритий урок: професійний журнал для вчителів. – http://osvita.ua/school
6. Для классного руководителя. – http://www.uroki.net/docklruk.htm
7. Острів знань : Освітній шкільний інтернет-портал. – http://ostriv.in.ua/
8. Педагогічні науки:теорія, історія, інноваційні технології Науковий журнал [Электронный ресурс] — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pednauk/
9. Учительский портал. – http://www.uchportal.ru/
10. Я – вихователь. – http://vospitatel.at.ua
11. Слово вчителя. – www.konserg.ucoz.ua
12. Портал «Діти України». – www.children.edu-ua.net
13. Наукове електронне фахове видання "Народна освіта" . – www.narodnaosvita.kiev.ua
14. Освітній портал " Педагогічна преса". – http://pedpresa.ua
15. "Гармонія сімейного життя". Сайт для старшокласників та старшокласниць. – http://harmonia.okis.ru
16. Безпека дітей в Інтернеті. – http://onlandia.org.ua
17. Освітній онлайн-журнал. – http://educlub.com.ua
18. Щоденник. Уа. – http://shodennik.ua
19. Українська педагогіка. – http://ukped.com
20. Уроки.нет. – http://www.uroki.net
21. Інформаційний портал "Знання". – http://znannya.info
22. Методичний портал. – http://pedsovet.su
23. Тестування і моніторинг в освіти. - http://timo.com.ua

ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів в системі загальної середньої освіти (Наказ МОН України № 371 від 05.05.2008) //

Освіта України. – 2001. – № 6. – С. 3–16.
2. Загальні методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу у п’ятих класах загальноосвітніх навчальних закладів (лист МОН України від 24.05.13 №_1/9-368). – [Електорнниц ресурс]. – Режим доступу : http://www.mon.gov.ua
1. Закон України «Про вищу освіту». [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.help/law/651-XIV/.
3. Закон України «Про позашкільну освіту». [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14.
3. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту». [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/stru
4. Концептуальні засади реформування середньої школи «Нова українська школа» . – . – [Електорнниц ресурс]. – Режим доступу : https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf
4. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80?lang=ru
5. Лист Міністерства освіти і науки України від 25.07.2019 № 1/9-376 «Методичні рекомендації з питань організації виховної роботи у навчальних закладах у 2019/2020 навчальному році» . – [Електорнний ресурс]. – Режим доступу : http://iitzo.gov.ua/metodychni-rekomendatsiji/;
6. Наказ Міністерства освіти і науки України від 27.10.2014 № 1232 «Про затвердження плану заходів щодо посилення національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді» . – [Електорнний ресурс]. – Режим доступу : http://docs.google.com/viewer?url=http://mon.gov.ua/files/normative/2014-10-27/3008/nmo-1232.doc&embedded=false ;
7. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 31.10.2011 № 1243 «Про Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України» . – [Електорнний ресурс]. – Режим доступу : http://docs.google.com/viewer?url=http://mon.gov.ua/files/normative/files/news/10/31/1243.doc&embedded=false;
5. Національна доктрина розвитку освіти [Електронний ресурс] / – 2002. – Режим доступу: http://www.setlab.net/?view=education-doctrine-2002
8. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель із початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=22469103-4e36-4d41-b1bf-288338b3c7fa&title=RestrProfesiinikhStandartiv